

between verbals and nomina, as well as the formation of gender and the appearing of conjugation systems are explained as a result of decay of the prime ergative structure. As for pronouns, two lines of them may be tracked out, as personal: 1 p. sg. *mΔ*, 2 p. sg. *sΔ* (**tu-*?), 1p. sg. *nə* (the first line) and 1 p. sg. *H-Δ(-G)*, 2 p. sg. *tΔ*, 1 p. pl. *uah?* (the second line), Δ marking IE **ə*, Afro-Asiatic* **a||ə* and *ə-* IE **a*, Afr. – A. **ə*. Such two lines of personal pronouns show, that there were no case flexions in the period of Borealic community, as well as no special markers for plural, while case and number were expressed by different stems. This shows the stem suppletivism of personal pronouns to be a remnant of pre-flexional state. The differentiation between the subject of action and the subject of state in the sphere of pronouns was realized not by joining an ergative marker to the stem, but by using different stems, the ergative marker itself being of pronominal origin.

The Borealic „conjugation“ had an opposition of paradigms marking state as a process to that marking state as a fact. The first paradigm was formed by joining the first line personal pronouns to the pure stem of the nomen of action while the second one – by joining the second line pronouns. As the subjective markers of the transitive verb are derivable from the personal pronouns of indirect case, the first line personal pronouns must have been ergative stem forms, the second line pronouns being absolute stem forms.

SMULKMENOS

I

Rusų kalbos žodžiai *валанда* ‘nepaslankus, lėtas žmogus’, *валандатся* ‘lėtai ką dirbti, beprasmiškai leisti laiką, gaišti’ kildinami iš lietuvių *valandà*, žr. М. Ф а с м е р Э С Р Я I 268 – 269 (ir ten nurodytą literatūrą). Matyt, šis lietuvių žodis senovėje reiškė ne tik ‘tam tikrą laiko tarpą’ (plg. *po mažós valandós, tai yrá trečzią diéną, turéio wel’ kėltis iš numírufių* DP 211_{35–36}), bet ir ‘(tuščia) laiko leidimą, gaišatį’. Tai galėtų rodyti Vilniaus šv. Jono bažnyčios sutuoktuvių knygos (rankraštis Centriniam Lietuvos TSR istorijos archyve, f. 604, apr. 10, b. 1) 1604 metų asmenvardis (įrašė Nr. 618) *Griger Wolądziewicz*, t. y. *Grigalius Valandžiaus (Valandžio? Valandos?) sūnus*. Dėl šio asmenvardžio lenkiškos transkripcijos plg. to paties rankraščio asmenų vardus *Marcin Bolądzis* įrašė Nr. 1203 (= dz. *Balandzis < Balandis*), *Stanislaw Bolądziewicz* Nr. 1022 (= *Balandžio sūnus*), *Stanislaw Olxnis* Nr. 343 (= *Alksnis*), *Thomas Kocinelis* Nr. 658 (= dz. *Kacinėlis < Katinėlis*), *Mikołay Wonogelis* Nr. 363 (= *Vanagėlis*).

Gal ir latvių žodžio *valuoda* ‘kalba’ reikšmė išsirutuliojo iš ‘(tuščias) laiko leidimas, gaišatis, plepėjimas’?

II

Ašmenos miesto lietuviškas pavadinimas turi vienaskaitos formą, o lenkai ir baltarusiai dabar vartoja daugiskaitos formas: *Oszmiany*, *Ошмяны*. Betgi toks variantas yra antrinės kilmės ir nesenas. Tai matyti iš minėtos šv. Jono bažnyčios sutuoktuvių knygos, kurios 1613 m. lenkiškame įrašė Nr. 2624 skaitome: *Hanna Jurkowna ż Oßmiany*, t. y. *Ona Jurkaus duktė iš Ašmenos*.

Tendenciją lietuviškus vienaskaitinius vietovardžius slavinant versti daugiaskaitiniais matome iš žemiau pateikiamų Lietuvos miestų ir miestelių oficialių pavadinimų prieš pirmąjį pasaulinį karą: *Бирштаньы* – *Birštonas*, *Видукли* – *Vidūklė*, *Вилковишки* – *Vilkaviškis*, *Воболники* – *Vabalniškis*, *Гавры* – *Gaiūrė*, *Гайды* – *Gaidė*, *Жогины* – *Žaiginys* (buv. Tytuvėnų raj.), *Интурки* – *Iñturkė*, *Иоганишкели* – *Joniškėlis*, *Корцяны* – *Karštena*, *Купишки* – *Kūpiškis*, *Мосяды* – *Mósėdis*, *Опумолоки* – *Apýtalaukis* (Kėdainių raj.), *Попули* – *Papilys*, *Плунгяны* – *Plūngė*, *Радвилишки* – *Radviliškis*, *Ракшики* – *Rōkiškis*, *Свентоезєры* – *Šveñtežeris*, *Скопишки* – *Skāpiškis*, *Солоки* – *Sālakas*, *Ужвенты* – *Ūžventis*, *Хвейданы* – *Kvēdarna* (*Kvēdaina*), *Чекшики* – *Čėkiškė*, *Янишки* – *Jōniškis*.

III

Šaknį *lat-*, turimą žodžiuose *nuō-lat-(os)*, *pa-lat-ám* ‘iš eilės’ (E. Fraenkel LEW I 342), gal būt, turi minėtos šv. Jono bažnyčios sutuoktuvių knygos 1603 m. įrašė Nr. 229 asmenvardis *Piotr Polocinis* (= dz. *Palacinis* < *Pa-lat-in-is*), plg. būdvardį *pa-lat-in-is* ‘eilėmis austas, vienas po kito einantis’, adv. *pa-lat-išk-ai* ‘palaidai, be klosčių, be užmetimų’, *pa-lat-ōj* ‘nuolatos, tolydžio’.

Z. Zinkevičius